

הלכות לולב סימן תרנג תרנג תרנג

כזו באר הגולה

מחצית שעה קודם שהגיע זמן חיבתו, אפילו ביום ראשון (1) אין צריך להפסיק *בדאיכא שהות בימים (ר"ן פ' לולב המול):

תרנג הדס אסור להריח בו, ובו ב' סעיפים:

א "הדס של מצנה (א) אסור (ב) להריח בו, אבל אתרוג בשל מצנה מתיר להריח בו מן הדיון, אלא שלפי שנתלקו אם מכרכים עליו אם לאו, יוש למנוע (ג) מלהריח בו: **ב** "עבר להושענא ולא אגבקה למיפק בה, (ד) שריא (ה) בהנאה:

א מימא דרבא סבר ל"ז ב שם ג רבנו שלמה נאבי קצור, והביאם הטור ד קמ"ח ת תהיה אשירי בפני ד דביצור

תרנג שישכול להחזיר הלולב במים ביום טוב, ובו סעיף אחד:

א (א) "מקבלת אשה הלולב מיד בנה או מיד בעלה ומחזירתו למים, (ב) ותוסיף עליו מים אם צריך, (ג) אבל לא תחליף המים, ובהחלהמועד במצנה להחליפם כדי שישאר (ד) לח ונהדר: הגה ונהגין לקח כל יום הלימועד צרכה (ה) תדשה (ו) ולקשרה בלולב, והוא הדור מצנה:

א משנה כמה מ"ב ב גרוש רש"י והפירושי שם פ"ט רבי אליעזר במין

באר היטב

דווקא פשמרים בו בשעת נטילתו לצאת בו אז י"א דאינו מברך אבל אם נוטלו באמצע היום להריח בו ל"כע מברך מידי דמי דמי אפרי העומד לאכילה ונטלו להריח בו, ע"י סימן ר"ז סי"ב, עכ"ל, ע"ש: (3) שריא. דהתוספת לאו מלתא היא, וע"י סימן תרל"ח סי"א:

וה"ה י"ט שני לדיון, ט"ז: (1) א"צ. וט"ז פ"ב דבאי צריך להפסיק, ע"ש: (ב) להריח. לפי שצרכו אינו אלא להריח בו ומזה הקצה כל ז' כמו פצצי סכה, אבל אתרוג עקר לאכילה ומזה לכד הקצה ולא מלהריח, אלא שנתלקו בברכה, ד"א דכ"ן ולא עביר לריחא לא שיקא בו ברכת הנותן ריח טוב בברות, ע"כ אין להריח אתרוג כל ז'. וכתב סמ"ק: ואמתן ספרים קשופים על הנטילה, מנהג שטות הוא, עכ"ל, ט"ז. ומ"א פ"ב: גיל הדס אסור להריח בו אפילו בשבת דהקצה לכל שבוע וכו' סימן תרסה, אבל אתרוג מפר להריח בו בשבת במ"ש פ"ג סימן תרנ"ח סי"ב, דהא עכ"פ עשה לאו למצנה עביר, ועוד גיל

(ב) תדשה. וכתב א"י סימן תרס"א: תמה אני על מנהג שלמה שולקחים בכל יום צרכה תדשה ותוספת בנאה וימחור שמועדין למשה כדי שיהיה למשה מן הדס נושרין עלי הצרכה ויש קרעין בפניה ואינם מכחישים דלפעמים היו רב העלים, ויותר טוב לדעת לאגרי קדם י"ט הקצנה שלמה עם הלולב ונתן הלולב פטים ולא לקח בכל יום תדשה, ע"ש:

באר הלכה

דכחכ להפסיק משום חפלה הרי נפסק סעודתו ומחייב הנה לטל הלולב קדם שישלים סעודתו: * בדאיכא שהות בימים. לשון זה אינו מוקדם פ"ל פ"ו, דאם התחיל לאכל קדם צמיר השחר בדיאי יקמה שהות לטל ביום אחר שישאר סעודתו, אבל האמת דת"רין לאו אחאי ענינא לכד קאי אלא על כל ענינא דאורייתא, כמו קריאת שמע עם התחיל בהרה ואיכא שהות בימים אין צריך להפסיק, ולח"י דברי הרמ"א היה נראה לי לומר דגמי לולב דיהתחיל בהסתי שלו הוא קדם צמיר השחר, גם ת"רין מודה דכ"ן שצריך להפסיק משום חפלה ממילא צריך לטל הלולב פ"ג פ"ג, פ"ד פ"ט, אלא קאי רק אשאר דברים שהוא דאורייתא כמו קריאת שמע של עובדי וכיוצא בה, דבהו אם התחיל בהסתי אין צריך להפסיק בדאיכא שהות:

מצנה ברוחה

וע"ן ב"י (י) שהקשה, הא בסימן פ"ט פסק בדעה ראשונה דהיכי שהתחיל לאכל קדם צמיר השחר אפילו הכי צריך להפסיק להפלה, אס"ן בלאו הכי צריך להפסיק משום חפלה, וכל שכן ביום טוב שצריך קדוש; ולכן חולק דבאי צריך להפסיק ממילא משום לולב, ובכור יצאקב הר"ן, דאגרי שהתחיל לאכל קדם צמיר השחר והתפלל קדם שבוה ברכת המזון וגם עשה קדוש, ואס"ר קף התחיל להשלים סעודתו ושבת לטל לולב, דקנה אין צריך להפסיק ומתיר לגמר אפילו ביום ראשון פ"ן דהתחיל בהסתי: ולא ברינא תרצ"ו ד"נא²⁰, כמו שכתבתי בבאר הלכה:

א אסור להריח וכו'. לפי שצרכו אינו אלא להריח בו, ומזה הקצה כל שבועה¹ כמו בעצי סכה², אבל אתרוג עקר עומד לאכילה³, ומזה לכד הקצה ולא מלהריח⁴, אלא שנתלקו בברכה של הנותן ריח טוב בברות, ויש אומרים דכ"ן דלא עבירא לריחא מן מצנה אין לקרוב עליו⁵, וע"ן בבית יוסף פ"ט שם הלכות א לענין תנאי אם מהני בהרס⁶, וע"ן בסימן תרס"ד סעיף ט"ז: (ב) בו. ואפילו בשבת, הגם דאין נוטלין בשבת, מכל מקום הרי הקצה לכל שבועה, אבל אתרוג מתיר להריח בו בשבת⁷, דהא על דלפעמים עשה לאו למצנה עביר [מ"א וש"א]: (ג) מלהריח בו. בעת נטילתו למצנה, אבל קדם או אחר כך להריח בו. (ד) לליל צלמא וכול לקב"ה⁸. (ז) ויש אומרים דיש למנוע כל שבועת המים. וע"ן לעיל בסימן ר"ו, שם בארנו כל פ"ט הדין: **ב** (ד) שרי בהנאה. דהתוספת לאו מלתא היא⁹: (ה) בהנאה. והוא הדין (ג) לולב של אשתקד לא יאסור עד שיטל בשנה זו, דאחר התבטל התדשה¹¹, וכו' שכתבנו בענין זה לענין סכה של אשתקד בסימן תרל"ח סעיף קט"ט ט במשנה ברוחה¹², ולדעת האחרונים דמפקפקין שם לענין סכה. והוא הדין לענין לולב¹³:

א (א) מקבלת אשה וכו'. דאף על גב דאיתה סבת בלילב מכל מקום נשאה לטלטלו, (ב) דגם היא נשאה לקב"ה עליו¹⁴: (ב) ותוסיף עליו מים¹⁵. ולא גורין (ג) משום השקת ורעים: (ג) אבל לא תחליף¹⁶. דטרחה הוא לתקוני מנא¹⁴, ואם מתיר להעמידן בכחחלה במים, ע"ן לעיל סימן שלו סעיף יא ובמשנה ברוחה שם¹⁵, והנה בשבת אסור להוציא מים דמקצה הוא¹⁶, פולקמן בסימן תרנ"ח, ואם שנג והוציא (ג) אסור להחזירו למים [ב"י בשם א"ח]: (ד) לח ונהדר. ומנהג פ"ט וטוב לתן לולב וצרכה במים שלא ייקשו [ב"י בשם המרדכי]: (ה) ולקשרה בלולב. פ"ב בפורי יצאקב, דה"נ שיקשר אותה מבחוץ עם הלולב, ולא כאותן שתחתין אותה באגרי, דכבר קרא תגר על מנהג זה האלהי וכה, דעל דד"ה שהיא מכניס ומוציא תמיד, לפעמים נושרין רב העלים, וגם בלאו הכי יש לומר דלא מקרי אגרי בהלכותו, שאין זה קשר ממש פ"ן שכתבנו ומוציא, לכן נתייר הקשר לגמרי ונתור וקשרו, וזה דוקא בחלהמועד, אבל ביום טוב אסור לעשות פ"ן דאסור לקשר¹⁷:

שער הציון

(1) פ"ן באר הפרימגדים שנתו, דאי לא הכי אינו קשה כלל, דהתם שאני משום "לא תאכלו על הדם", ופה שהקשה מספ"ן מספ"ן מרצו האחרונים: (2) כן משמע מהג"א אברהם וכן כתב הפרימגדים: (3) ט"ז ואלהי רבה: (4) הוא לפי מנהגו, ואפילו לדעת המחמירין וסבורין דאיתה רשאה לקב"ה מאחר שאינה תבנית, מכל מקום נשאה לטלטלו הואיל ואיכא תורת עלי עלי גמרי אנשים [רש"י]: (5) מרש בשם תנאלי: (6) והקשה הפרימגדים, דהא פ"ב מספ"ן אברהם בסימן שח סעיף קט"ט ז דמקצה כל זמן שהוא בידו מתיר להניח באינה פקום שירצה¹⁷, ותרצ בכתי יצאקב, דכ"ן דלולב מקצה בשבת, אס"ן ג"מ פ"ט שמה קדם הקצו עמו, ואס"ן בשחור ומניח הלולב לתתן הרי מטלטל המים, דשכשוכן זהו טלטול¹⁸, ע"ן שם שהאר"י פ"ה:

הלכות לולב סימן תרנג תרנג תרנג

ביאורים ומוספים

לאחריו שהפרישו רק ליום הראשון ורוצה ליהנות ממנו ביום השני, וראה בביה"ל הנ"ל שיש חילוק בידי החנאי בין ארבעת מינים שנוטלים ביום הראשון לבין אם נוטלים רק ביום השני.

[משנ"ב ס"ק ב]

מִתְּרָה לְהַרְיֵת בּוֹ בְּשַׁבָּת⁸.

8) אמנם בשעה"צ לקמן (סי' תרנג ס"ק ד) הביא מחלוקת בדין זה. דיש סוברים שכשם שאם נוטלו על מנת להריח בו באמצע השבוע דעת כמה אחרונים שאין מברכים עליו אפילו כשנטלו שלא כדי לצאת בו ידי המצוה [כמבואר להלן (ס"ק ג)], גם כשנטלו בשבת הדין כן [יש המחלקים בזה]. ומסקנתו שם, שהרצוה לסמוך על דעת המגן אברהם ולברך בשבת על ריח האתרוג אין מוחין בידו.

ודעת החזו"א (או"ח סי' לה ס"ק ג) שכיון שהאתרוג מיועד למצוה, לכן אף שלוקחו להריח, כיון שזה באקראי ובלא הזמנה לברך, אינו מברך על ריחו, וראה מה שכתב בביה"ל לעיל (סי' רטו ס"ב ד"ה או לאכלו) ובמה שכתבנו שם.

ולגבי טלטול האתרוג בזמנינו שאינו משמש אלא למצוה, וכן לגבי אתרוג שמקפיד מאד שלא יטלטלוהו, האם הוא מוקצה מחמת חסרון כוונה, ראה מה שיתבאר בזה לקמן (סי' תרנג ס"ב).

ואף המריח אתרוג העומד למצוה בימים שלפני החג, כתב הגר"ש אויערבך (הליכות שלמה סוכות פ"י ס"ל) ששוה דינו למי שמריח בו בשבת, ויש להסתפק האם מברכים עליו ברכת 'הנותן ריח טוב בפירות', שכיון שטעם הסוברים שאין מברכים עליו כלל הוא משום שאינו עומד כלל להנאת האדם אלא למצוה בלבד, אם כן הוא הדין לגבי הימים שלפני החג, שסוף סוף כבר מעכשו עומד האתרוג למצוה ולא להנאת האדם. אכן, לאחר החג כיון ששוב אינו עומד למצוה, אפשר לברך עליו.

[משנ"ב ס"ק ג]

לְגַלְיָ עֲלֵמָא וְכֹל לְבַרְכָּהוּ⁹.

9) ומה שמברך על ריח האתרוג, כתב בביה"ל לעיל (סי' רטו ס"ד ד"ה המריח) שהוא דוקא אם מריח באתרוג עצמו, אבל אם ממשמש באתרוג ונשאר הריח בידו או בבגד, אינו מברך על אותו הריח כלל אפילו בשאר ימות השנה, משום שריח זה אין לו עיקר, וכמו שפסק השר"ע לעיל (סי' ר"ז ס"ג) שהמריח בכלים מוגמרים אינו מברך, משום שהוא ריח שאין לו עיקר.

[משנ"ב ס"ק ד]

דְּהַתְּמָנָה לְאוֹר מִלְּתָא דִּיא¹⁰.

10) ואף אם אגד את הלולב, כתב בביה"ל לקמן (סי' תרסה ס"א ד"ה שהרי) שכל זמן שלא הנביתו לצאת בו, הרי זה נחשב הזמנה בעלמא ומותר בהנאה והוא שלא כדעת ה"ט"ז (שם ס"ק א) שדוקא לולב ומינו לא נאסרו בהזמנה, כיון שהם מחוסרים אגודה, אבל אתרוג נאסר בהזמנה בעלמא. וראה מה שביאר בשו"ת שבט הלוי (ח"ה סוף סי' עב) בדברי ה"ט"ז.

ואם הגביה רק את הלולב ועדיין לא הגביה את האתרוג, כתב בשו"ת אבני נזר (או"ח סי' תצג אות יח) שנאסר האתרוג על ידי הגבהת הלולב, וטעם הדבר שכיון שהוכשרה לקידוח הלולב על ידי שהיה מונח לפניו גם האתרוג, נחשב כעשה מעשה באתרוג.

ובזמנינו שמקפידים לא לטלטל את ארבעת מינים מהשש שמא יפסלו, ראה מה שכתבנו להלן (סי' תרנג ס"ק ד) האם הם מוקצה מחמת חסרון כוונה.

המשך במילואים עמוד 91

[משנ"ב ס"ק ט]

וְלֹא בְּרִיחָא תְּרַצּוּ לְדִינְא²⁰.

20) וכיון שיש מחלוקת בזה, כתב הכף החיים (ס"ק כז) שיש להחמיר ולהפסיק אם אין בזה טירחה כל כך.

ואם שכח ולא נטל לולב עד שגמר את סעודתו, כתב הכף החיים (ס"ק כז) שנראה שמברך ברכת המזון תחילה.

סימן תרנג

הַדָּס אֶסוּר לְהַרְיֵת בּוֹ

[משנ"ב ס"ק א]

וּמִצְוַת הַקְּצֵה פֶּלַע שִׁבְעָה¹ כְּמוֹ בְּעֵצֵי סְפָה² וְכוּ', עוֹמֵד לְאֶכְלָהּ³, וּמִצְוַת לִבֵּד הַקְּצֵה וְלֹא מִלְּהַרְיָה⁴ וְכוּ', מִפְּנֵי שֶׁהוּא שֶׁל מִצְוַת אֵין לְבַרְכָּהּ עֲלֵיו⁵.

1) ואם נפסל ההדס באמצע חג הסוכות, כתב השר"ע לקמן (סי' תרסה ס"א) לענין אתרוג שנפסל באמצע חג הסוכות, שמי"מ הוא מוקצה ואסור בהנאה בכל שבעת הימים.

וכן לגבי מה שנדחו לברך על ההדס של הלולב בהבדלה במוצאי שבת [כמבואר בשו"ע לעיל (סי' רצו ס"ד)], כתב במשנ"ב שם (ס"ק ח) שהוא דוקא בשאר ימות השנה, אבל לא בסוכות, משום שאז הוא מוקצה למצוה.

2) וכמו שהתבאר בשו"ע לעיל (סי' תרלח ס"א), שבין עצי הרפנות ובין עצי הסכך, אסורים כל שמנות ימי החג.

3) ובדיני אכילת האתרוג, ראה שו"ע לקמן (סי' תרסה ס"א).

4) והאם יש ללמוד מכאן לכל דבר שהוקצה לתשיש מסויים, שרשאים להשתמש בו לדבר אחר שאינו עיקר תשמישו, כתב השפת אמת (סוכה לו, ב ד"ה א"ר הדס) שיתכן שדוקא באתרוג התירו להריחו, משום שאין בריח משום מעילה שהרי אין בו ממש כמבואר בגמ' (פסחים נו, א), ולכן באתרוג שיעקרו לאכילה מותר, אבל תשמיש אחר שיש בו ממש, יתכן שאסור אף אם אינו עיקר תשמישו, וכיים שם שצ"ע לדינא.

ואם הקצה את האתרוג בפירוש גם מלהריחו, כתב הערוך השלחן (סי'ב) שבאופן זה בודאי שאסור ליהנות מריחו.

5) ולענין ברכה למריח אתרוג העומד למצוותו, ראה מה שכתבנו להלן (ס"ק ב).

[משנ"ב שם]

אִם מִהֵי בְּהַדָּס⁶, וְעֵינֵי בְּסִימֵן תְּרַדֵּס סְעִיף ט'⁷.

6) שם כתב בשם תשובת הרשב"א (ח"א סי' קסט), שאם לפני חג הסוכות התנה שרוצה להריח בהבדלה במוצאי שבת מההדס, מסתבר שהתנאי מועיל, אך כתב הרמ"א בדרכי משה (אות א) שבזמן הזה אין להתנות לפי שאין אנו בקיאים בתנאים, וכן הביא הרמ"א לעיל (סי' תרלח ס"ב) שיש מן האחרונים שכתבו שבזמן הזה אין נוהגין להתנות, וביאר המשנ"ב שם (ס"ק כג) משום שאין אנו בקיאים היטב בידי התנאים, אכן, הביא המשגיב שם שיש מהאחרונים שמפקפקים בטעם זה, כיון שלשון התנאי מפורש הוא בגמ' ולא שייך בזה בקיאות.

7) שם התבאר בשו"ע, שאסור ליהנות מהעברה של הושענא רבה לאחר מצוותה, אלא אם כן התנה עליה מתחילה. והזמן שבו יש להתנות, ראה בביה"ל שם (ד"ה אם) שהביא את דעת הבכורי יעקב שדי שיתנה קודם עשיית המצוה שלא יאסר על ידי עשיית המצוה, אך מלשון השו"ע שם נראה שצריך להתנות קודם בין השמשות. וראה ברמ"א לעיל (סי' תרמט ס"ה) נוסח התנאי

מילואים הלכות לולב סימן תרנב המשך מעמוד קודם

חיים (למהרי"ח פלאגיה) שלא ישתה חמין קודם נטילת הלולב, ואף אם כבר התפלל שחרית, יש להיזהר שלא לאכול ולא לשתות שום דבר עד שיטול היברך על הלולב, כדי שלא יעסוק בדברים אחרים קודם המצוה ויהיה לו היסח הדעת מהמצוה.

16) וכן כתב להלן (סי' תרצב ס"ק יד) לגבי קריאת המגילה, שאין להקל בטעימה אלא לצורך גדול, דהיינו לחולה קצת או למי שמתענה להתענית קשה לו. אמנם לגבי קריאת שמע של ערבית, כתב לעיל (סי' רלה ס"ק טז) שטעימה בעלמא של מיני פירות או אפילו פת בכביצה מותרת, ולא כתב שהיא דוקא לצורך גדול. וכן לגבי בדיקת חמץ, כתב לעיל (סי' תלא ס"ק ו), שטעימה בעלמא מותרת, ולא כתב שדוקא לצורך גדול. וראה מה שכתבנו לקמן סי' תרצב (שם).

ולגבי לימוד קודם נטילת לולב, ראה מה שהתבאר לעיל (סי' פט ס"ז) לגבי לימוד לפני התפילה.

[שעה"צ ס"ק ו]

דקשות הוא בקלל תענית⁽¹⁷⁾.

17) כמבואר בשו"ע לעיל (סי' רפח ס"א), עיין שם.

[משנ"ב ס"ק ח]

וכדלעיל בסימן רלה סעיף ב⁽¹⁸⁾.

18) וכמו שהתבאר שם, שאם התחיל לאכול אחר שהגיע זמן קריאת שמע, צריך להפסיק ולקראו אף שיש עדיין שהות לקרוא, משום שחובת קריאת שמע היא מדאורייתא, אבל לתפילה אין צורך להפסיק, וביאר במשנ"ב (שם ס"ק כג) משום שדיא מדרבנן. [ומה שלענין תפילת מנחה פסק במשנ"ב לעיל (סי' רלב ס"ק יג) שאם התחיל בסעודה חצי שעה קודם זמן מנחה קטנה, מפסיק כשיגיע זמן מנחה אף שיש שהות הרבה עד הערב, כתב במשנ"ב (שם) ובשעה"צ (שם ס"ק יב) משום שעיקר זמן מנחה הוא ממנחה קטנה ולמעלה, לכן מחמירים יותר כשהתחיל סמוך לה, וכדבריו כתב הרע"קא (בגליון שו"ע שם על המג"א ס"ק ט) שלענין מנחה יש להחמיר יותר מן שעיקר זמן מנחה הוא שעתיים וחצי קודם השקיעה [תחילת זמן מנחה קטנה] שאז היו מקריבים קרבן תמיד ברוב הפעמים, ולא היו רגילים לאחוריה.

[ביה"ל ד"ה אסור]

בְּקַל הַדְּבָרִים הַתְּקַדְּמִים לְעֵיל דְּסִימָן רַב קָדָם תְּפִלַּת הַתְּנַחֵם⁽¹⁹⁾.

19) וכמו שהתבאר שם, שסמוך למנחה אסור להסתפר ולהיכנס למרחץ ולבורסקי, וכן אסור לרחו דין, קודם שיתפלל תפילת מנחה.

שמטלטל את הטלית והסידור, ודבר זה על כל אדם לעשות וכן חובתנו וכן יפה לנו.

ואדם הנוטל את הלולב כמה פעמים ביום להיודור מצוה כמנהג אנשי ירושלים, כתב הרמ"א לעיל (סי' תרנא ס"ה) ובמשנ"ב (שם ס"ק כח) שמי"מ לא יברך אלא פעם אחת ביום, וראה עוד בדברינו שם. וכן ראה בביה"ל (שם ס"י"ב ד"ה אבל) מה שכתב לענין כשלווקח הלולב פעם נוספת אחר שכבר יצא בו, האם צריך להיזהר שלא לגרוע או להוסיף בו המינים משום בל תוסיף וכל תנע.

[משנ"ב ס"ק ז]

אָסוּר לְאָכַל וְכו' (14), וְטַעֲמָא בְּעַלְמָא מְדִיקָא שְׂרִיף (15) וכו', אם לא לְצַרְףָּה דְּרוּל⁽¹⁶⁾.

14) והטעם, כתבו הכף החיים (סי' טו) החלבוש (סי' ב) כדי שלא יטרד ויבא לידי שכחה.

ולגבי נשים, כתב הא"א (בוטשאטש, סי' תרמח ד"ה עוד מצאתי) שמה שאין אוכלות קודם נטילת לולב אינו משורת הדין. וכן כתב האלף למנון (על המטה אפרים סי' תרנט ס"ק כד) שאף שהנשים קיבלו על עצמן את מצות נטילת לולב, מי"מ יש להקל להם גם במקצת חלישות, לאכול קודם נטילת לולב. וכן הורה הגי"ש אלישיב (קובץ פסקים ותשובות, עמ' קטו) שנשים יכולות לאכול קודם נטילת לולב, משום שאינו אלא מנהג, ואף יכולות להזויר בהן מנטהק.

15) ובגדר טעימה, כתב לעיל (סי' רפו ס"ק ח) לענין טעימה קודם תפילת מוסף, שהיינו כביצה פת. וכן כתב להלן (סי' תרצב ס"ק יד) לגבי אכילה קודם קריאת המגילה, שטעימה היינו פת או משקים בשיעור כביצה, ואם אוכל מיני תרומא מהמשת מיני דגן, ראה מה שכתבנו בשעה"צ לעיל (סי' רפו ס"ק ז).

ושת"י חמין, כתב הערוך השלחן (ס"ה) שמותרת אפילו כיום ראשון, כמו שמותרת קודם התפילה (כמבואר לעיל בשו"ע (סי' פט ס"ג) ובמשנ"ב (סי' כב), וראה שם שכתב שהשו"ת מותרת דוקא בלי טוכן, וכן כתב המהרש"ם (דעת תורה ס"ב) בשם שו"ת השיב משה (סי' יט) [וראה בשו"ת השיב משה (שם) שכתב שאולי יש לחלק בין שתיה לתענוג, שאסורה, לשתיה לצמא, שמותרת]. אכן, הביא המהרש"ם שם את דברי השו"ת חמוד (מערכת ד' מינים סי' ג ס"ק כב) שכתב שאף שמעיקר הדין מותר, אך כבר פשט המנהג להחמיר בבי' הימים הראשונים שאין שותים שום משקה משעלה עמוד השחר קודם שיברכו על נטילת לולב. והכף החיים (סי' יד) הביא בשם ספר רוח

הלכות לולב סימן תרנב תרנג תרנד המשך מעמוד קודם

שם (ד"ה אבל), שלולב וסוכה הם מצוות שאינן חוזרות שנית אלא לאחר שנה שלימה, ולכן אף שרענו להשתמש בהם גם בשנה הבאה אין עליהם רק שם הוזהר בעלמא, מה שאין כן ציצית בלילה, שבכל יום היא עומדת למצוה.

13) ובטעם דבריהם, ציין השעה"צ (סי' יג) לדברי השערי תשובה (סי' ב), שנין שהסוכה עומדת משנה לשנה לא פקעה הקדושה לגמרי אלא על דרך תנאי לבר, ולכן בעת כניסת החג חזרת לקדושתה אף בלא מעשה [הוא הדין בלולב באופן ששומרו לשנה הבאה, בעת כניסת החג חזר לקדושתו], וכתב המשנ"ב (סי' ט) שטוב להחמיר בזה. [אמנם לעיל (סי' כא ס"ק ד) כתב, ששופר אפילו לאחור ראש

[משנ"ב ס"ק ה]

דְּאֶחָד הַתְּבַג בְּטַל הַתְּנַחֵם⁽¹⁴⁾ וכו', בְּסִימָן תְּרַלַּח סְעִיף קָסָן ט בְּקַמְשָׁנָה בְּרוּכָה⁽¹⁵⁾ וכו', הוא הדין לְעֵנָן וְלִקְבֵּי⁽¹⁶⁾.

11) וכל זה הוא לענין איסור האדה, אולם לענין ביוז, מבואר לעיל (סי' כא ס"ק ז) וסי' תרלח ס"ק כד) לענין ציצית ולענין עצי הסכך, שגם לאחר שנעשתה מצותה אין לוורקם לאשפה [וכל בעין זה דבר שאינו כבוד למצוה].

12) ולגבי חוטי הציצית, כתב השו"ע לעיל (סי' כא ס"א) שכל זמן שהם קבועים בטלית אסור להשתמש בהם, ואף שבליילה אין זה זמן מצוה, מי"מ אין אומרים שבליילה בטלה מצוה. וטעם הדבר כתב בביה"ל

מילואים הלכות לולב סימן תרנב תרנא תרנא המשך מעמוד קודם

על הפוסקים שהתירו להעמידם בשבת. ואם יש בענפים פרחים שנפתחים מחמת המים, כתב במשניב לעיל (שם סי' נד) שלכל הדעות אסור אפילו להחזירם למים שנגמרו בהם מכבר, וכן כתב הכף החיים (סי' ה), שאם יש בהדסים פירות הנפתחים על ידי המים, אסור להחזירם למים.

ומטעם זה, אף הדסים וערבות שאין בהם פרחים אלא שהם טריים ובתננתם למים מוסיפים לעמוד (וכמו שמצוי בהדסים שמוסיפים לעמוד ולהתארך בראשם), דעת הגר"ז קרליץ (חוט שני שבת ח"א עמ' פח) שאסור להניחם במים, וכמו בפרושים הנפתחים במים, ומה שפסק השריע שמוותר להחזיר את הלולב ומיניו לתוך המים בשבת, היינו דוקא בהדסים וערבות שאינם טריים ממש, ולא יוסיפו לעמוד על ידי המים, וכן לגבי ערבות, מדובר בסוג ערבות שאינן מוציאות שורשים במים, וכגיל, אכן, באופן שאין צומחים עליהם חרשים אלא שהעלים הקיימים מוסיפים להתפתח, כתב שם, שאין זה נחשב כפרחים הנפתחים, ומותר להניחם במים.

להוציא מן המים ביום טוב הדס שיש בו פירות הנפתחים, דעת הגר"ז אי ערבך (ששי"כ פכ"ז סכ"ז והעי' צו) שאם לא הינו שורשים בתוך המים, מותר להוציאם מהמים שבהם הם היו מבעוד יום ואין זה נחשב כחולש. וכן משמע מלשון הרמ"א שהאסור הוא דוקא להחזירם למים ולא להוציאם מהמים.

6) הדין דוקא לגבי לולב, שהרי בשבת אין לו תורת כלי (כמבואר בשו"ע לקמן (סי' תרנב סי"ב)), אבל לגבי אתרוג, התבאר לעיל (סי' תרנא סי' ב) שאף שאין לו תורת כלי, מימ מותר הוא בטלטול בין שראוי להריח בו, והאם הלולב מוקצה כליל יום טוב, וכן לאחר גמור נטילתו, ראה מה שכתבנו בזה לקמן (סי' תרנב סי' ד).

[שעה"צ סי' א]

למיים באיזה מקום שירצה⁽⁷⁾ וכו', דששששן זהו טלטול⁽⁸⁾.

7) אמנם, למעשה כתב במשניב לעיל (סי' שח סי' יג) שהאחרונים הכרישו שאין היתר להמשיך ולטלטל את המוקצה אלא אם כן הוא כלי שמלאכתו לאיסור, אבל מוקצה מחמת גופו כגון מעות ואבנים וכיוצא בהם, אסור להמשיך לטלטל, והביא שבביאור הגר"א חלק על דין זה, וסובר שאף כלי שמלאכתו לאיסור לא התירו להמשיך לטלטל אלא באופן שהתחיל לטלטל את המוקצה ברשות, אבל אם עבר וטלטל באיסור אף מחמת שכתה, אסור להמשיך לטלטל. וראה שם מה שהבאנו בזה מדברי הפוסקים.

8) אמנם, השריע לעיל (סי' שלו סי' ח) כתב שעשבים שתחנם בעפר מבעוד יום כדי שיהיו לחים, ורוצה להריח בהם בשבת, מותר לאחוז בעלים ולהוציאם, וכתב המשניב שם (סי' לו) שאין מצריכים אותו לנערץ ולשלוף את העשבים בערב שבת ולחזור ולנערץ כדי להרחיב את מקום מחשבם בעפר (כדי שלא יבא לחזיו את העפר על ידי שליפתם בשבת), משום שאפילו אם יוחז את העפר הרי אינו מטלטל בדיו אלא על ידי העשבים, הרי זה נחשב טלטול מן הצד ומותר, וצ"ע (שנתה הלכות סי' א).

[משניב סי' ה]

דאסור לקשר⁽⁹⁾.

9) ומי ששכח ולא אגד את הלולב מערב יום טוב, התבאר בשריע לעיל (סי' תרנא סי"א) ובמשניב שם (סי' יא) כיצד יעשה ביום טוב.

השנה וכן לולב ישן, אם עדיין עומדים למצותם לשנה הבאה, אסור כל ימות השנה להשתמש בהם שום תשמיש, משום ביוזי מצוה, וצ"ע (שנתה הלכות סי' א).

סימן תרנא

שיכול להחזיר הלולב במים ביום טוב

[משניב סי' א]

דגם היא נשאה לכהן עליה⁽¹⁾.

1) וכן כתב לקמן (סי' תרנא סי' מא), וראה מה שהתבאר בענין זה לעיל (סי' תרנא סי' א) לגבי חיוב נשים במצות טובה.

ולענין ברכת שהחייט, ראה מה שכתבנו לעיל (סי' תקפט סי' ו).

[משניב סי' ב]

תוספי עליי כים⁽²⁾.

2) ובין שמונת להוסיף מים אך לא להחליפם לגמרי, כתב הערוך השלהן (סי' ב) שמוותר להוסיף ביום טוב רק פחות ממצוה, משום שעדי שיעור זה נחשב כהוספה [אכן בשבת אסור להוסיף מים, וכמבואר לעיל (סי' שלו סי' נד)].

ובאופן שהלולב מונח מערב שבת במים, האם צריך להוציא אותו מהמים באמצע שבת על ידי נבדו כדי שלא יהיה בו חשש כבוש, ראה מה שכתבנו לעיל (סי' תרנא סי' ב).

[משניב סי' ג]

אכל לא תחליף⁽³⁾. דטרף הוא להקניי קנא⁽⁴⁾ וכו', וקמקנה כרונה שם⁽⁵⁾ וכו', דמקצה הוא⁽⁶⁾.

3) אכן, לולב שהיה במים ורוצה לערוח את המים לכלי אחר ולהניח את הלולב בכלי השני, כתב הבכורי יעקב (סי' ב) שמוותר ולא שייך בזה תיקון כלי, כיון שמחזירו לאותם המים.

4) ואף שנתונה הלולב במים נוגעה רק למנוע את התייבשות העלים ולא מעשית בו פעולה חדשה, מימ מבואר כאן שגם זה נחשב כתיקון, ואסור להחליף את המים משום שטורח בדבר שיש בו יתקנו מנא. והוכיח מכך הגר"ז אי ערבך (ששי"כ פט"ו העי' רמה) שמסתבר שאסור לעשות בשבת בחפץ מסוים פעולה של חיזוק אף שעושה כן רק כדי למנוע לקלף, אך כתב שמכמה פוסקים משמע שאין זה נחשב כתיקון [והעיר מהמבואר בשעה"צ (סי' שלו סי' מח), וכמו שיוצא בהעי' הבאה] שאם שכח להעמיד ענפי אילנות מערב שבת במים, מותר להעמידם בשבת, שמשמע שאין זה נחשב כתיקון מנא.].

5) שם פסק הרמ"א שמוותר להעמיד ענפי אילנות במים בשבת, וכלבו שלא ידעו בהם פרושים ושוענים שנפתחים מלחלוחית המים, וצ"ע לעיין כאן, וביאר המשניב שם (סי' טז) שכאן מבואר שההיתר בשבת הוא להחזיר את הלולב למים שעמד בהם מכבר בערב שבת, ולא להוסיף עוד מים צוננים ושרק ביום טוב התיר השריע שם, וכל שכן שלא להחליף את המים לגמרי. ולפי זה, מה שכתב השריע שם שמוותר להעמיד ענפי אילנות במים, היינו להחזירם בשבת לתוך המים אפילו אם כבר ניטלו מהם, אבל לא להעמידם לכתחילה במים, אך הביא שיש אחרונים הסוברים שמתניית דברי השריע משמע שאפילו לכתחילה מותר להעמידם כבר שיש בו מים מוזמזים מערב שבת, ולא אסור אלא להוסיף עתה מים משום טירחה ויחיה. וכתב בשעה"צ שם (סי' מח), שאם שכח להעמיד ענפי אילנות מערב שבת במים, יחכן שיש לסמוך

